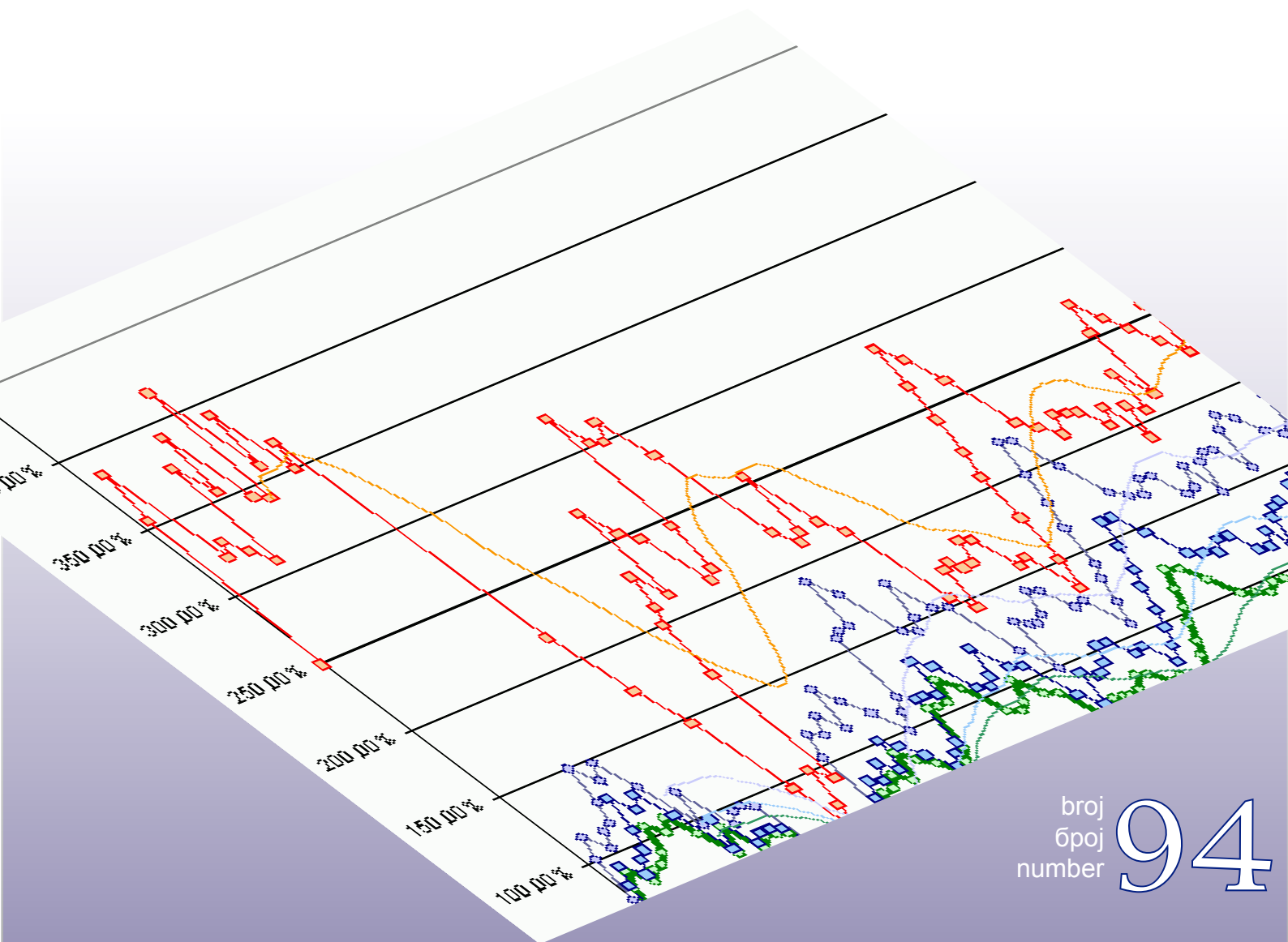

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

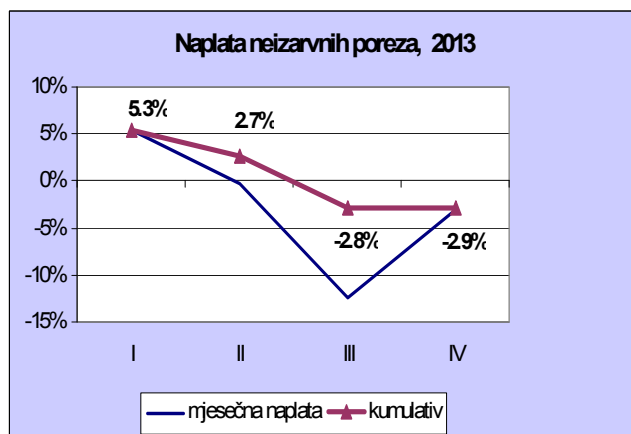
Oma Bilten

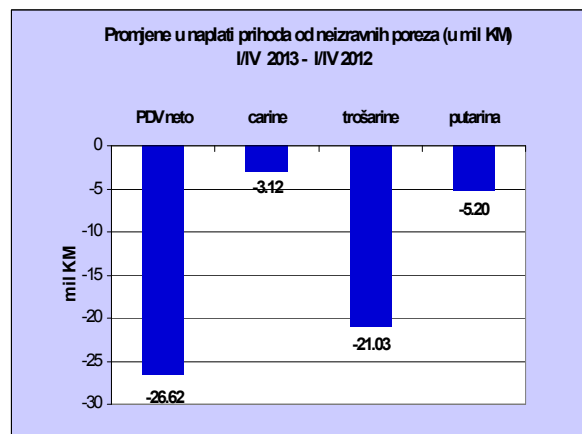
broj
број
number **94**

Uz ovaj broj

Mjesec travanj je donio dalje pogoršanje trendova u naplati prihoda od neizravnih poreza iz prvog kvartala 2013. Prema preliminarnom izvještaju UNO po vrstama prihoda u mjesecu travnju naplaćeno je više bruto prihoda za 0,8%, ali budući da su istodobno povećane isplate povrata za 24,4% u travnju je zabilježen pad neto prihoda od 3,1%. Negativni trendovi u naplati u travnju povećali su negativne efekte kumulativne naplate u 2013. Iako je za četiri mjeseca 2013. naplaćeno bruto prihoda 0,6% ili 11 mil KM više nego u istom razdoblju 2012. povećane isplate povrata za čak 54,3 mil KM ukupnu naplatu su umanjile za 2,9% ili 43,2 mil KM (Grafikon 1).

Grafikon 1

Grafikon 2

Veličinu pada naplate u prva četiri mjeseca 2013. pokazuje komparacija sa prethodnim godinama. U odnosu na pretkriznu 2008.g. naplaćeno je čak 90 mil KM manje, a u odnosu na 2011.g. 32 mil KM manje. U travnju je zabilježen pad naplate kod svih glavnih vrsta prihoda (Grafikon 2). Nominalno u prva četiri mjeseca najveći pad u naplati je zabilježen kod neto PDV-a (26,6 mil KM) i trošarina (21 mil KM). Potrebno je naglasiti da je navedeno stanje preliminarno, te da se nakon konačnog usklađivanja prihoda za travanj mogu očekivati bolji efekti kod PDV-a. Međutim, i pored toga pad kumulativnih prihoda od PDV-a i trošarina od 2,8% i 5,5% je postao zabrinjavajući s obzirom da je već protekla jedna trećina fiskalne godine.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Projekcije prihoda od neizravnih poreza u razdoblju 2013-2016	2
Postojeći model oporezivanja duhanskih prerađevina sa fiskalnim posljedicama u BiH i odabranim zemljama Europe	14
Preliminarni konsolidirani izvještaj: JR, institucije BiH, entiteti – 2013	22
Preliminarni konsolidirani izvještaj: opća vlada - 2013	23
Preliminarni konsolidirani izvještaj: središnja vlada - 2013	24
Preliminarni konsolidirani izvještaj: Institucije BiH, entiteti, BD - 2013	25
Preliminarni konsolidirani izvještaj: opća vlada - 2012	26
Preliminarni konsolidirani izvještaj: središnja vlada - 2012	27
Preliminarni konsolidirani izvještaj: Institucije BiH, entiteti, BD - 2012	28

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT suradnik
lektor : Darija Komlenović, prof. anglistike

Projekcije prihoda od neizravnih poreza u razdoblju 2013-2016

I. PRETPOSTAVKE

Projekcije prihoda od neizravnih poreza za razdoblje od 2013. do 2016. godine bazirane su na sljedećim postavkama:

- a. Prognozama makroekonomskih pokazatelja Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) za pomenuto razdoblje,
- b. Politikama u području neizravnih poreza koje se odnose na:
  - Ukidanje carina na uvoz dobara podrijetlom iz EU u sklopu posljednje faze liberalizacije predviđene Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju. Efekti se ispoljavaju samo u 2013. godini;
  - Primjenu čl. 21 Zakona o trošarinama, koji podrazumijeva kontinuirano usklađivanje stopa trošarina u BiH sa minimalnim standardima u EU. Projekcije uključuju efekte povećanja posebne trošarine na duhan u 2013. godini sa 0,60 na 0,75 KM po pakiranju, kao i planiranog kontinuiranog povećanja iste u 2014. i 2015. za 0,15 KM po pakiranju cigareta.
- c. Tekućim trendovima u naplati prihoda od neizravnih poreza.

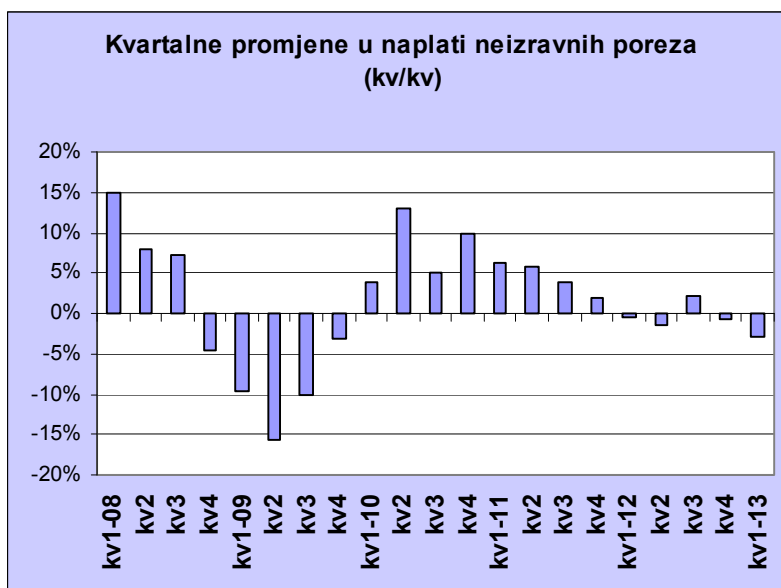
Osnovni scenario projekcija uključuje gore navedene pretpostavke, a programski uključuje i procjenu efekata ulaska Hrvatske u EU na prihode od neizravnih poreza i procjenu efekata izmjena Zakona o trošarinama u smislu uvođenja diferencirane trošarine na pivo, čije usvajanje se nalazi u proceduri.

II. TEKUĆI TRENDOVI NAPLATE

I pored pozitivnih trendova tokom godine konačni efekti naplate neizravnih poreza u 2012.g. su bili negativni zbog djelovanja više faktora. Uz izvanredne i nepredviđene okolnosti poput snježnog nevremena u veljači ili remonta Rafinerije koncem godine, na naplatu prihoda od neizravnih poreza u 2012. nepovoljno su utjecali rast povrata PDV-a i dugova po osnovu PDV-a, promjene u strukturi potrošnje derivata i zlouporabe kod korištenja lož-ulja, te supstitucija potrošnje cigareta rezanim duhanom.

Kretanje naplate neizravnih poreza u prvom kvartalu 2013. ukazuje na produbljavanje negativnih trendova iz 2012.g. u kojoj je samo u trećem kvartalu zabilježen pozitivan neto rast (Grafikon 1).

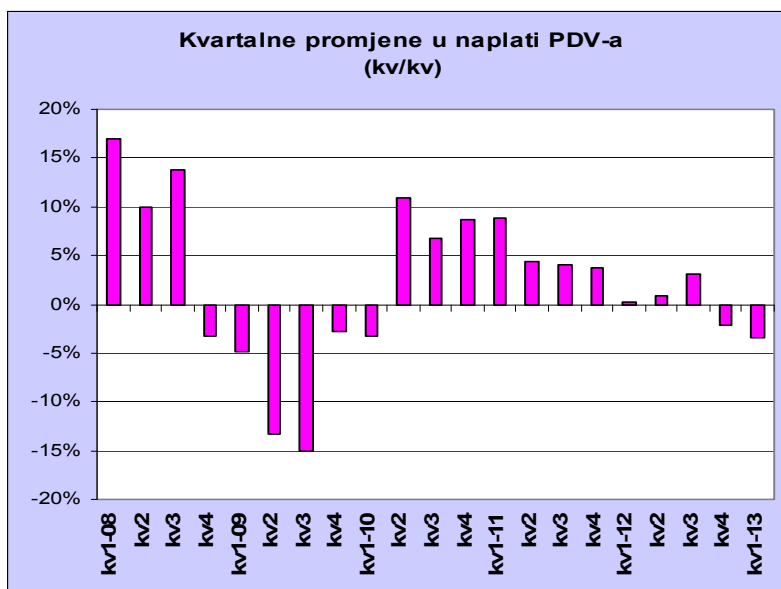
Prema preliminarnom izvještaju UNO po vrstama prihoda u ožujku 2013. naplaćeno je, po odbitku povrata, 349,9 mil KM ili 12,4% manje nego u istom mjesecu 2012. Na razini kvartala naplaćeno je neto prihoda u visini od 1,067 mlrd KM, što je za 2,8% manje nego u istom kvartalu 2012.g. U ovaj postotak je uključeno je i cca 23,3 mil KM naplaćenih prihoda koji su ostali neusklađeni nakon povezivanja uplata na JR sa podnesenim prijavama/deklaracijama u modulima IT sustava UNO. Iako je u prva dva mjeseca 2013. zabilježen pozitivan trend u naplati, koji je rezultirao neto suficitom od 19 mil KM, izuzetno loša naplata prihoda u ožujku ne samo da je to anulirala, već je prihode dovela u negativnu zonu od 30,8 mil KM. Problemi sa održavanjem stabilne razine naplate mogli su se nazrijeti još u veljači kada je naplaćeno prihoda u istom iznosu kao u veljači 2012., iako je tada zbog snježnog nevremena zabilježena ekstremno niska naplata prihoda. Pored pada bruto prihoda u ožujku negativni trend je dodatno pogoršan i povećanjem povrata neizravnih poreza.

Grafikon 1

PDV

Nakon rasta prihoda od PDV-a u siječnju od 7,6%, u veljači je zabilježeno smanjenje neto naplaćenog PDV-a od 2,7%, da bi u ožujku došlo do neočekivane eskalacije i pada prihoda od 17%. Premda se nakon usklađivanja prihoda može očekivati određeno poboljšanje, ipak je negativni trend zabrinjavajući, s obzirom da je PDV dominantna vrsta neizravnih poreza. Naplatu PDV-a već nekoliko godina opterećuju rastuće isplate povrata i dugovi obveznika.

Grafikon 2

Stopa izdvajanja iz bruto PDV-a za isplatu povrata u prvom kvartalu 2013. iznosila je 26,7%, s tim da je u veljači stopa iznosila 28%, a u ožujku 27%. Promatrajući stope povrata u prethodnim godinama može se zaključiti da je došlo do naglog pogoršanja trendova.

Usporedba isplate povrata PDV-a u prvom kvartalu prethodnih godina ukazuje na rast povrata obveznicima i međunarodnim projektima. Nominalno u prvom kvartalu 2013. je isplaćen najviši iznos povrata od 2008.g.. U odnosu na prošlu godinu rast povrata iznosi 18,2%. Enorman rast povrata u prvom kvartalu odnosi se na povrate međunarodnim projektima, 62,7%.

Od izbijanja globalne ekonomske krize naplata prihoda od PDV-a je opterećena rastućim dugovima po osnovu prijavljenog, a neplaćenog PDV-a (Tablica 1). Neto godišnji rast duga u protkle tri godine kreće se od 40 do 66 mil KM. Nakon smanjenja dugova u siječnju, već u veljači je zabilježeno dodatnih 6 mil KM duga, tako da je stanje duga na dan 28.2.2013. iznosilo 251,5 mil KM. Ukupni dugovi, uključujući i razrezani dug za obveznike koji su propustili da podnesu PDV prijave, iznose 310 mil KM.

Tablica 1: Neto godišnji rast PDV duga (mil KM)

28.02.2009	28.02.2010	28.02.2011	28.02.2012	28.02.2013
14.1	39.9	49.5	66.5	56.1

Carine

U prvom kvartalu 2013.g. nastavljen je trend smanjenja prihoda od carina. Jedan od razloga je primjena završne faze liberalizacije uvoza dobara podrijetlom iz EU u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju sa EU.

Trošarine i putarina

Naplata prihoda od trošarina u ožujku 2013. je u cjelini negativna, osim kod trošarina na domaće cigarete (Tablica 2). Do sada je projektirani rast prihoda od neizravnih poreza zavisio u velikoj mjeri od rasta prihoda od trošarina na cigarete. Međutim, iz godine u godinu neto efekti povećanja posebne trošarine na cigarete su sve manji usljed drastičnog pada oporezive potrošnje cigareta. Od 2009. do 2012. broj izdanih trošarinskih markica je smanjen za čak 22,6%. S druge strane evidentno je da raste potrošnja neoporezivog rezanog duhana ilegalno nabavljenog iz uvoza ili proizvedenog u BiH. U prvom kvartalu 2013. nastavljeni su i nepovoljni trendovi kod naplate trošarina na derivate nafte. Oni su, uglavnom rezultat smanjenja ekonomske aktivnosti i potrošnje građana, te rastuće supstitucije benzina sa dizelom. Pored toga, zbog generalnog remonta Rafinerije koncem 2012. i početkom 2013. smanjen je uvoz nafte, a time i proizvodnja i promet derivata u prva dva mjeseca.

Tablica 2

	I - 2013 / I - 2012	II 2013/ II 2012	III 2013/ III 2012	I kv 2013/ I kv 2012
ukupno duhan	12,4%	-15,0%	-9,7%	-2,7%
duhan uvoz	18,1%	-12,4%	-20,7%	-4,3%
duhan domaći	1,9%	-21,6%	24,6%	0,9%
derivati nafte	-6,2%	-7,5%	-8,4%	-7,3%
uvozni	15,0%	-5,2%	-11,5%	-0,7%
domaći	-27,9%	-10,6%	-3,8%	-15,5%
kava	-8,8%	-3,2%	-10,1%	-7,6%
alkohol, pivo, bezalkoholna pića	-2,8%	17,1%	-12,2%	3,2%
putarina	-4,2%	-9,7%	-8,1%	-8,0%

PROJEKCIJE PRIHODA OD NEIZRAVNIH POREZA (2013-2016), TRAVANJ 2013**OSNOVNI SCENARIO**

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM						stopa rasta			
	2012	2013	2014	2015	2016		2013	2014	2015	2016
PDV	3.162,8	3.203,4	3.267,8	3.385,3	3.523,6		1,3%	2,0%	3,6%	4,1%
Trošarine	1.299,2	1.294,3	1.314,1	1.337,4	1.370,1		-0,4%	1,5%	1,8%	2,4%
Carine	223,5	208,3	223,7	243,4	270,6		-6,8%	7,4%	8,8%	11,2%
Putarina	285,7	277,7	275,3	282,4	301,9		-2,8%	-0,9%	2,6%	6,9%
Ostalo	18,2	19,7	20,0	20,4	20,7		8,4%	1,7%	1,7%	1,7%
UKUPNO	4.989,4	5.003,3	5.100,9	5.268,8	5.487,0		0,3%	1,9%	3,3%	4,1%
Putarina (0,10 KM/l)	-114,3	-111,1	-110,1	-113,0	-120,8		-2,8%	-0,9%	2,6%	6,9%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	4.875,1	4.892,3	4.990,8	5.155,9	5.366,2		0,4%	2,0%	3,3%	4,1%

Tablica 3.

III. PROJEKCIJE PRIHODA – OSNOVNI SCENARIO

Analiza tekućih trendova u naplati pojedinih vrsta neizravnih poreza ukazuje da su projekcije makroekonomskih pokazatelja za 2013. godinu više optimistične od trenda naplate prihoda u prvom kvartalu. Na razini cijele godine projektirane su pozitivne nominalne stope rasta BDP-a (1,9%) i potrošnje (2,7%), a očekuje se da će i odgovarajuće realne stope biti pozitivne. Takođe su projektirane pozitivne stope rasta uvoza i izvoza od 4,1% i 3,1% respektivno. Optimističnost u pogledu navedenih pokazatelja postepeno raste u razdoblju nakon 2013. godine, tako da stopa realnog rasta BDP-a na kraju promatranog razdoblja (2016 g.) dostiže 4,2%.

Osnovni scenario projekcija prihoda od neizravnih poreza prikazan je u Tablici 3.

2013

Procjenjuje se da će do konca godine 2013. biti naplaćeno 5.003,3 mil KM prihoda od neizravnih poreza, što je za 0,3% više od naplate iz prethodne godine. Uprkos projekciji značajne stope rasta potrošnje na razini 2013. godine od 2,7%, te pozitivnih kretanja bruto prihoda na početku godine, zbog trenda snažnog rasta PDV povrata projektirana stopa rasta neto prihoda od PDV-a je znatno niža od rasta potrošnje i iznosi 1,3%. Iako je došlo do rasta poreznog opterećenja duhana, za 2013.godinu je projektirana negativna stopa kretanja ukupnih trošarina (-0,4%), kako zbog procjene oskudnih efekata, tako i zbog očekivanog pada ostalih prihoda od trošarina. Slična je situacija kod prihoda od putarine, za koje se takođe predviđa pad u ovoj godini (-2,8%). Usprkos trendu rasta uvoza na početku 2013. godine i značajnoj projektiranoj stopi rasta na razini cijele (4,1%), očekuje se pad prihoda od carina u 2013. godini od 6,8%. Budući da je ovo zadnja godina prijelaznog razdoblja smanjenja carina podrijetlom iz EU, očekuje se da će negativni trend prihoda od carina biti zaustavljen na kraju godine.

2014-2016

Imajući u vidu brojne faktore, a prvenstveno projekcije makroekonomskih pokazatelja, efekte rasta stope oporezivanja duhana, kao i zaustavljanje negativnih efekata na prihode od carina zbog isteka prijelaznog razdoblja smanjenja carinskih stopa na uvezenu robu podrijetlom iz EU, u narednim godinama očekuju se sve veće stope rasta prihoda. Tako je u 2014. godini projektirana stopa rasta u iznosu od 1,9%, u 2015. godini od 3,3%, a u 2016. godini od 4,1%.

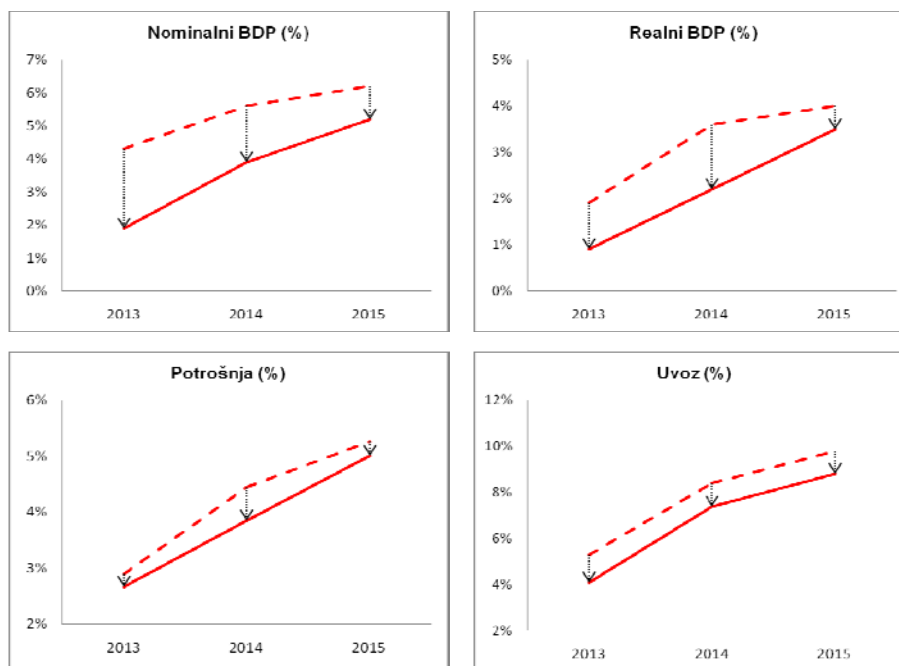
Razlike u odnosu na projekcije iz listopada 2012. godine

Revidiranje projekcija iz listopada prošle godine izvršeno je naniže u svim godinama narednog srednjoročnog razdoblja. Čak je i ostvarenje u 2012. godini bilo ispod projekcija. Treba imati na umu da je stopa rasta kumulativne naplate u listopadu 2012. bila veća od projektirane stope na razini godine (Tablica 4). S obzirom na nižu osnovicu za usporedbu zbog ukidanja carinskog evidentiranja u zadnjem kvartalu prethodne godine, za očekivati je bilo da do konca 2012. g. naplata bude još veća. Neočekivano s obzirom na tradicionalnu shemu naplate, mjesec prosinac je donio preokret, koji ne samo da je anulirao do tada ostvarene pozitivne efekte nego je prihode doveo u negativnu zonu.

	Projekcije za 2012, listopad 2012	Izvršenje I-X 2012	Izvršenje I-XI 2012	Izvršenje I-XII 2012
ukupno	0.60%	0.97%	0.40%	-0.20%
PDV	1.20%	2.44%	1.18%	0.52%
trošarine ukupno	3.60%	3.12%	3.59%	2.90%
trošarine cigarete	7.68%	6.80%	7.64%	5.87%

Tablica 4

Pad prihoda u prosincu 2012. posljedica je (i) snažnog pada uvoza u prosincu 2012. od 17,9% u odnosu na isti mjesec 2011 i (ii) smanjenja povlačenja trošarinskih markica za cigarete, kao rezultat poslovnih politika kompanija uoči novog povećanja trošarina od 1.1.2013. Tako je ostvareni pad uvoza na razini 2012. godine bio veći od projekcija DEP-a iz rujna, na kojoj su projekcije prihoda bile zasnovane. Analizom uvoza mineralnih goriva u prosincu po glavnim trgovačkim partnerima uočava se snažan pad uvoza mineralnih goriva iz Rusije. Uzrok za smanjenje uvoza nafte bio je generalni remont Rafinerije u Brodu, koji je za razliku od prethodnih godina u kojima je vršen u proljeće, u 2012. pomjeren za studeni i prosinac. Navedeni faktori su donijeli negativne efekte na prihode u prosincu, posebno na PDV i trošarine, a rezultirali su ostvarenjem prihoda ispod projekcija u iznosu od 35,1 mil KM.

Grafikon 3

Ako napravimo komparaciju aktualnih projekcija makroekonomskih indikatora (DEP) sa onim iz rujna prošle godine, vidjećemo da su stope rasta osnovnih makroekonomskih pokazatelja značajno snižene, uključujući čak i one za 2012. godinu. Za 2012. godinu su korigirane stope rasta nominalnog i realnog BDP-a (1 i 0,6 p.p. respektivno), kao i stope rasta potrošnje i uvoza.

Korekcije navedenih indikatora izvršene su naniže i u svim narednim godinama, što je prikazano u Grafikonu 3. Crvenom isprekidanom linijom prikazane su projekcije iz rujna prošle godine, dok su aktualne projekcije prikazane punom linijom. Vidi se da su najznačajnije korekcije bile na stopama rasta bruto društvenog proizvoda.

Imajući u vidu tekuće trendove u naplati prihoda, kao i činjenicu da su se projekcije prihoda od neizravnih poreza iz listopada 2012 zasnivale na korigiranim rujanskim DEP-ovim projekcijama makroekonomskih indikatora, projekcije prihoda za razdoblje 2013-2015 su značajno snižene (Tablica 5).

Tablica 5: Razlika između projekcija iz listopada 2012. i projekcija iz travnja 2013

	Vrsta prihoda (neto)	2012	2013	2014	2015
I	PDV	-23,3	-65,3	-142,0	-202,1
II	Trošarine	-8,4	-49,8	-69,4	-82,4
III	Carine	2,1	8,6	7,2	5,7
IV	Putarina	1,9	-7,0	-14,3	-16,0
V	Ostalo	-7,4	-5,9	-5,6	-5,2
VI	UKUPNO	-35,1	-119,3	-224,0	-299,9
VII	Putarina (0,10 KM/l)	-0,8	2,8	5,7	6,4
VIII	SREDSTVA ZA RASPODJELU	-35,9	-116,6	-218,3	-293,5

Projekcije za 2013. godinu snižene su za 119,3 mil KM. Kao i u slučaju ostvarenja za 2012. godinu, najveće korekcije odnose se na prihode od PDV-a (-65,3 mil KM) i trošarina (-49,8 KM). Osim snižavanja osnovice iz 2012. godine smanjenju projekcija doprinijeli su brojni faktori. Zbog smanjenja projekcija osnovnih makroekonomskih indikatora (Grafikon 3) i nepovoljnog trenda rasta i dugova od poreznih obveznika, naniže su korigirane projekcije bruto PDV-a. Sa druge strane, projekcije iznosa isplaćenih povrata su povećane, zbog nepovoljnih trendova koji su nastupili u prvom kvartalu 2013.godine. Zbog pada potrošnje derivata i nepovoljnih trendova naplate trošarina na naftu i putarine, izvršene su korekcije i ovih prihoda, iako je izvršenje u 2012. godini bilo iznad projekcija iz listopada. Značajna korekcija izvršena je i na trošarinama na duhan, zbog snažnog pada oporezive potrošnje, što je opširnije obrazloženo u prilogu o projekcijama trošarina na cigarete.

Prilog: Projekcije prihoda od trošarina na cigarete

Povećanje poreznog opterećenja cigareta u prvim godinama primjene novog Zakona donijelo je snažan porast prihoda od trošarina, u 2009.g. 85 mil KM, a u 2010.g. 167 mil KM. Kontinuirani porast trošarinskog opterećenja, koji povlači i rast PDV-a u cijeni, očekivano je donio snažan porast maloprodajnih cijena i pad potrošnje. Promatrajući stanje u 2012. u odnosu na 2009.g. može se zaključiti da je obujam regularnog tržišta cigareta u tri godine smanjen za čak 22%.

Tablica 6 Efekti povećanja posebne trošarine na cigarete

	prihodi od trošarina (mil KM)		rast prihoda	pad potrošnje
	naplaćeni prihodi	porast prihoda		
2008	364			
2009	449	85	23%	
2010	616	167	37%	-4.4%
2011	716	100	16%	-7.8%
2012	758	42	6%	-12.2%

Veći pad oporezive potrošnje cigareta u 2011. od projektiranog bio je signal jačanja porezne evazije i širenja crnog tržišta cigareta u BiH. Osim povećanja poreznog tereta porast porezne evazije je rezultat i konstantnog širenja jaza u oporezivanju cigareta i supstituta - rezanog duhana. Kontinuirano povećanje razlike u poreznom opterećenju između cigareta i supstituta daje snažan poticaj korištenju manje oporezovanog rezanog duhana umjesto cigareta, ali i krijumčarenju cigareta iz država sa manjim trošarinskim opterećenjem, švercu duhana i nelegalnoj domaćoj proizvodnji cigareta.

Odjeljenje je, vodeći se iskustvima članica EU koje su sprovodile proces harmonizacije stopa trošarina sa standardima EU, srednjoročne projekcije za razdoblje 2010-2012 baziralo na visokoj cjenovnoj neelastičnosti potrošnje cigareta i godišnjem padu potrošnje od 5%. Prilikom izrade travanjskih projekcija u 2012.g. smanjenje potrošnje cigareta projektirano je na razini od 7% godišnje. Ispoljeni negativni trendovi u naplati prihoda od trošarina tijekom 2012.g. su zahtijevali revidiranje projekcija naplate, tako da je u listopadu 2012.g. Odjeljenje izradilo nove projekcije na bazi godišnjeg smanjenja potrošnje od 10%. Budući da je oporeziva potrošnja cigareta u 2012.g. pala za 12,2% u odnosu na 2011, a u prvom kvartalu 2013.g. 15,5% u odnosu na prvi kvartal 2012., potrebno je pristupiti reviziji pretpostavki koje su korištene za projekcije.

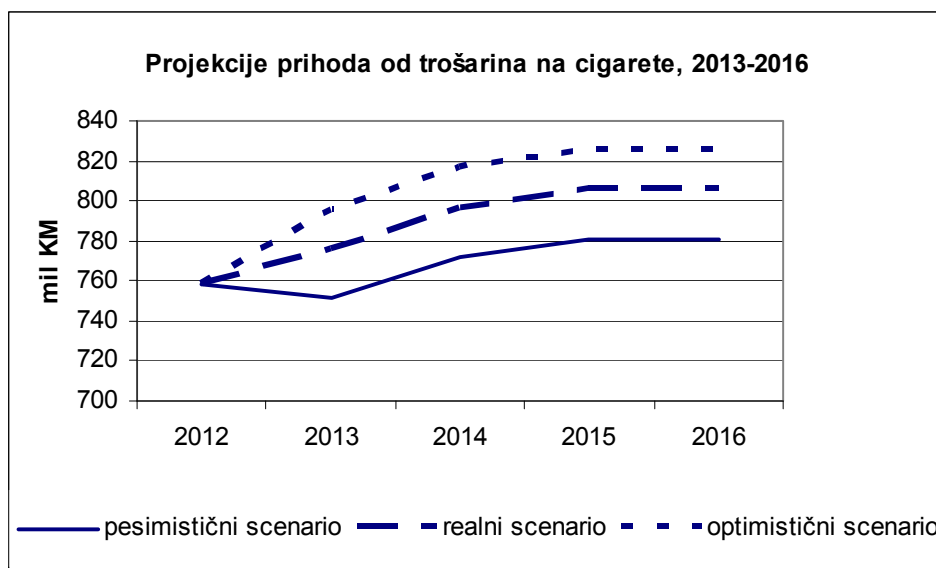
Dalje kretanje prihoda od trošarina na cigarete ovisi o koracima koje će fiskalne vlasti i operativni organi i institucije preduzeti na suzbijanju porezne evazije. Zbog širine implikacija set mjera na suzbijanju porezne evazije i distorzija na tržištu cigareta trebao bi simultano uključiti sljedeće:

- **izmjenu politike trošarina u području oporezivanja rezanog duhana i ostalih duhanskih prerađevina** u pravcu zatvaranja jaza u poreznom opterećenju između cigareta i supstituta. Izmjene bi trebale uključiti (i) utvrđivanje adekvatne stope trošarina na sve ostale duhanske prerađevine u skladu sa postojećim poreznim opterećenjem cigareta i (ii) propisivanje godišnjeg povećanja trošarina na ostale duhanske prerađevine koje će pratiti rast poreznog opterećenja cigareta s konačnim ciljem usklađivanja sa standardima EU;
- **opsežne operativne mjere** na suzbijanju kanala za šverc cigareta, rezanog duhana, neoporezive prodaje duhana (preko internet portala, na tržnicama) i nelegalne domaće proizvodnje i prodaje cigareta;
- **stimuliranje otkupa domaćeg duhana** u cilju eliminacije nelegalne prodaje duhana i nelegalne proizvodnje cigareta u zemlji.

Odjeljenje očekuje da bi efikasnim sprovođenjem gore navedenog seta mjera bilo moguće vratiti prihode od trošarina na razinu travanjskih projekcija iz 2012.godine. Treba imati u vidu da je zbog složenosti procedure za usvajanje izmjena Zakona o trošarinama potrebno određeno vrijeme, te se pozitivni efekti u području trošarinske politike u najboljem slučaju mogu očekivati u drugoj polovici 2013. ili tek od 1.1.2014.g. Međutim, operativne mjere institucija BiH i entiteta na presjecanju kanala šverca i nelegalne proizvodnje mogle bi relativno brzo donijeti potrebne efekte.

Ovisno o tempu sprovođenja navedenih mjera tijekom 2013. Odjeljenje je razvilo tri scenarija za naplatu prihoda od trošarina na duhanske proizvode u 2013.godini (Grafikon 4) :

- Pesimistični scenario podrazumijeva *status quo* u trošarinskoj politici i operativnim mjerama u 2013. Očekuje se da bi odlaganje sprovođenja efikasnih mjera na suzbijanju porezne evazije moglo dovesti do nastavka negativnih trendova iz prvog kvartala 2013, što bi smanjilo naplatu prihoda od trošarina u 2013.g. u odnosu na 2012.g. za 0,8%.
- Srednji scenario zasniva se na pretpostavci da će se operativnim mjerama tijekom 2013.godine oporeziva potrošnja cigareta vratiti u okvire 2012.g., što bi osiguralo rast prihoda od 2,3%.
- Optimistični scenario, pored operativnih mjera, podrazumijeva i izmjenu trošarinske politike tijekom 2013.g., što bi trebalo rezultirati većom oporezivom potrošnjom u odnosu na 2012. i rastom prihoda od trošarina od 4,9% u 2013.

Grafikon 4

Projekcije za razdoblje 2014-2015 baziraju se porastu stope trošarine zbog nastavka harmonizacije stope posebne trošarine 1.1.2014. i 1.1.2015. Planirano povećanje stopa trošarina neminovno će dovesti do dalje erozije potrošnje i jačanja crnog tržišta. Da bi se negativni efekti ublažili potrebno je izmjene Zakona usvojiti do konca 2013. Srednji i optimistični scenario polaze od pretpostavke da će izmjene Zakona biti u primjeni od 1.1.2014., što bi, uz kontinuirano sprovođenje efikasnih mjera, trebalo ublažiti negativne efekte nastavka harmonizacije trošarina i dovesti do minimalnog rasta prihoda u 2014. i 2015. od 2,7% i 1,1% respektivno. Prema procjenama proces harmonizacije stopa posebne trošarine, ukoliko se u međuvremenu ne izmijeni Zakon u tom dijelu, biće okončan u 2015.g., tako da se za 2016.g. planira zadržavanje iste razine potrošnje cigareta i prihoda iz 2015.g.

IV. RIZICI PO PROJEKCIJE

S obzirom na osnovne postavke projekcija neizravnih poreza i ukupne ekonomske uvjete u BiH i u svijetu ostvarenje projektirane razine prihoda od neizravnih poreza u razdoblju 2013-2016 je podložno sljedećim rizicima:

- (i) Projekcije prihoda od neizravnih poreza usko su vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja koje je izradila Direkcija za ekonomsko planiranje. Svako odstupanje ovih parametara od projektiranih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda;
- (ii) Usporavanje ekonomskog oporavka glavnih izvoznih partnera BiH (EU, zemlje CEFTA) povećava razinu rizika za ostvarenje makroekonomskih projekcija, a time i projekcija prihoda od neizravnih poreza u cjelini;
- (iii) Kontinuirano povećanje stope posebne trošarine na cigarete u cilju dostizanja minimalnih standarda EU postaje kontraproduktivno bez efikasnih političkih i operativnih mjera usmjerenih na zatvaranje jaza u poreznom opterećenju cigareta i rezanog duhana i suzbijanje porezne evazije, nelegalnog uvoza duhana i nelegalne proizvodnje cigareta. Slične distorzije prihoda i tržišta u narednim godinama može izazvati i najavljeno uvođenje diferencirane trošarine na pivo;

- (iv) Eventualne izmjene politika u području neizravnih poreza, npr. u smislu diferenciranih stopa PDV-a, značajnog povećanja standardne stope, dodatnog diferenciranja kod trošarina na derivate nafte („plavi dizel“ i sl.), pored fiskalnih gubitaka i makroekonomskih implikacija, mogu destabilizirati postojeći sustav PDV-a i naplatu prihoda, umanjiti efikasnost rada UNO, opteretiti poslovne subjekte i značajno povećati rizik od prijevara.

V. PROGRAMSKI SCENARIO

Programski scenario prihoda od neizravnih poreza uključuje:

- procjene efekata ulaska Hrvatske u EU na prihode od neizravnih poreza
- procjene efekata uvođenja diferencirane stope trošarine na pivo.

Projekcije prihoda prema ovom scenariju predstavljene su u Tablici 7.

Efekti ulaska Hrvatske u EU

Budući da nije moguće pouzdano predvidjeti reakcije proizvođača / uvoznika dobara iz Hrvatske i potrošača u zemlji za potrebe izrade revidiranih projekcija za razdoblje 2012-2014 u listopadu 2012.g. razvijeno je više varijanti programskog scenarija¹. Izračun efekata uvođenja carina na cigarete proizvedene u Hrvatskoj se temeljio na podacima o broju trošarinskih markica izdanih za cigarete iz Hrvatske u prvom polugodištu 2012.g., dok je izračun efekata uvođenja carina na određena dobra podrijetlom iz Hrvatske izvršen na bazi podataka o uvozu iz 2011.godine. Izračun je izvršen primjenom carinskih tarifa iz aneksa Sporazuma sa EU.

Za potrebe projekcija prihoda za razdoblje 2013-2016 ponovno je izvršena procjena efekata ulaska Hrvatske u EU na prihode od neizravnih poreza. Izračun efekata uvođenja carina na cigarete proizvedene u Hrvatskoj se temelji na podacima o broju trošarinskih markica izdanih za cigarete iz Hrvatske u 2012.g. i prvom kvartalu 2013., dok je izračun efekata uvođenja carina na određena dobra podrijetlom iz Hrvatske izvršen na bazi podataka o uvozu iz 2012.godine. Za izračun su korištene stope iz Carinske tarife za 2013.g.

Prema podacima UNO iz prvog kvartala 2013. pad potrošnje cigareta iz Hrvatske iznosi čak 26% u odnosu na isti kvartal 2012, što je daleko više od pada potrošnje cigareta u BiH u prvom kvartalu od 15,5%. Takav trend ukazuje na smanjenje udjela cigareta iz Hrvatske na tržištu BiH u prvom kvartalu 2013. Ukoliko se takav trend nastavi i u ostalom dijelu 2013. godine očekivani dodatni prihodi od carine biće anulirani gubicima na akcizi zbog pada količine cigareta. Eventualnim poboljšanjem trendova u nastavku 2013., kao rezultat sprovođenja mjera protiv evazije i šverca rezanog duhana, donijelo bi očekivane dodatne prihode od carina u rasponu od 3,5 do 5 mil KM i minimalan porast trošarina kao rezultat uključivanja carine u osnovicu za obračun *ad valorem* trošarine.

Prema procjenama efekata vezanih za ostale proizvode u 2013.g. se može očekivati oko 17 mil KM dodatnih carinskih prihoda. U razdoblju 2014-2016 prema makroekonomskim projekcijama DEP-a se očekuje porast uvoza. S obzirom da je kod izračuna efekata za 2013. pretpostavljen pad uvoza dobara iz Hrvatske pogođenih novim carinskim režimom u visini od 10% Odjeljenje očekuje da bi očekivani rast uvoza do 2016. trebao uvoz tih dobara iz Hrvatske vratiti na razinu iz 2012.g.

¹ Više: http://www.oma.uino.gov.ba/publikacije/Procjena_hr.pdf

Efekti uvođenja diferencirane stope trošarine na pivo

Upravni odbor UNO je u ožujku 2013. podržao inicijativu za uvođenje diferencirane stope trošarine na pivo. Prema prijedlogu UO UNO pored postojeće trošarine u iznosu od 0,20 KM/l uvodi se viša stopa trošarine u visini od 0,25 KM za obveznike čija godišnja proizvodnja premašuje 400,000 hl.

Potrebno je naglasiti da uvođenje diferenciranih stopa poreza na potrošnju uvijek predstavlja poticaj za:

- (i) veću potrošnju manje oporezovanih dobara i
- (ii) porast poreznih prijevара u smislu šverca, krijumčarenja ili drugih prijevara kod potrošnje više oporezovanih dobara.

Pri tome, rizik zlouporaba raste sa rastom jaza u oporezivanju. Potrebno je imati u vidu da bi šverc i krijumčarenje izazivalo gubitak 100% prihoda od trošarina koji su se ubirali do izmjene politika, kao i 17% PDV iz maloprodajne cijene.

Budući da se nacrt izmjena Zakona o trošarinama nalazi u jednoj od etapa složene procedure usvajanja propisa iz područja neizravnih poreza nisu poznata precizna pravila kvalificiranja obveznika za primjenu niže stope trošarine. Ukoliko se preuzmu rigorozna pravila koncepta „male neovisne pivovare“, koji je propisan direktivama EU, i praksa članica koje imaju diferenciranu akcizu na pivo u svojim poreznim sustavima moguće je očekivati situaciju da će samo domaće pivovare u BiH zadovoljiti zadane kriterije za primjenu niže stope od 0,20 KM/l, dok većina uvoza otpada na renomirane svjetske brendove velikih pivovarskih korporacija. Polazeći od te pretpostavke uvođenje diferencirane trošarine na pivo može biti poticaj na supstituciju potrošnje uvoznih piva domaćim brendovima.

Odjeljenje je izradilo nekoliko scenarija za projekcije prihoda od trošarina na pivo u 2013 i narednim godinama, ovisno o procentu supstitucije potrošnje uvoznog, više oporezovanog piva, potrošnjom domaćeg, manje oporezovanog piva. Međutim, efekat supstitucije na visinu prihoda od trošarina ne može biti značajan, jer se udio domaćeg piva u strukturi ukupne potrošnje posljednjih godina kreće od 35 do 37%, što predstavlja mali ponder u smislu utjecaja na ukupno naplaćene prihode od trošarina.

S obzirom da se u najboljem slučaju usvajanje izmjena Zakona o trošarinama vezano za diferencirano oporezivanje piva može očekivati u drugoj polovici 2013.g. očekivani efekti uvođenja diferenciranih stopa trošarine se rasprostiru u dvije godine, tj. u drugom polugodištu 2013 i u prvom polugodištu 2014.

Prema konzervativnom scenariju, koji predviđa preraspodjelu potrošnje piva na način da se potrošnja uvoznog piva smanji za 10% godišnje, a potrošnja domaćeg piva poveća za 10% godišnje, u 2013. se može očekivati dodatnih 2,5 mil KM prihoda od trošarina na pivo, a u 2014. 5,5 mil KM. Naplata u narednim godinama ovisi o projektiranom rastu potrošnje (DEP).

PROJEKCIJE PRIHODA OD NEIZRAVNIH POREZA (2013-2016), TRAVANJ 2013**PROGRAMSKI SCENARIO**

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM						stopa rasta			
	2012	2013	2014	2015	2016		2013	2014	2015	2016
PDV	3.162,8	3.207,3	3.275,3	3.393,2	3.532,0		1,4%	2,1%	3,6%	4,1%
Trošarine	1.299,2	1.299,8	1.316,6	1.341,5	1.376,1		0,0%	1,3%	1,9%	2,6%
Carine	223,5	225,7	265,1	285,6	313,7		1,0%	17,5%	7,7%	9,8%
Putarina	285,7	277,7	275,3	282,4	301,9		-2,8%	-0,9%	2,6%	6,9%
Ostalo	18,2	19,7	20,0	20,4	20,7		8,4%	1,7%	1,7%	1,7%
UKUPNO	4.989,4	5.030,2	5.152,3	5.323,1	5.544,4		0,8%	2,4%	3,3%	4,2%
Putarina (0,10 KM/l)	-114,3	-111,1	-110,1	-113,0	-120,8		-2,8%	-0,9%	2,6%	6,9%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	4.875,1	4.919,1	5.042,2	5.210,1	5.423,6		0,9%	2,5%	3,3%	4,1%

Tablica 7.

Postojeći model oporezivanja duhanskih prerađevina sa fiskalnim posljedicama u BiH i odabranim zemljama Europe

(Autor: Aleksandar Eskić)

Uvod

Proizvodnja, promet i potrošnja različitih duhanskih prerađevina utječe na dobrobit, kako pojedinca, tako i cijelog društva. Činjenica da se samo vrijednost legalnog tržišta cigareta u posljednjoj fazi reproduktivnog ciklusa kretala oko 1,2 milijarde KM posljednjih nekoliko godina dovoljno govori u prilog tome. To praktično znači da je svaki stanovnik Bosne i Hercegovine tijekom 2012. godine prosječno² izdvojio oko 310 KM u ovu svrhu. Ovaj pokazatelj se povećao za 41% u odnosu na 2008. godinu tj. za 90 KM u apsolutnom iznosu. Istodobno, prihodi od trošarina na cigarete su se povećali za 108%. Ako tome dodamo i prihod od PDV-a obračunatog na promet duhanskih prerađevina, ovaj pokazatelj postaje još značajniji.

Dva faktora su od ključne važnosti za ovakav razvitak; jedan je sklonost potrošača ka potrošnji prvenstveno cigareta i njihova spremnost da izdvoje svake godine sve veći iznos novca kako bi podmirili potrebu za pušenjem, a drugi je svakako donošenje Zakona o trošarinama BiH polovicom 2009. godine kada je definiran dinamički model visine trošarinskog opterećenja na cigarete. Kako se posebna trošarinska obveza povećavala za 0,15 KM svake godine tako je i rasla prosječna ponderirana maloprodajna cijena cigareta za oko 0,35 KM što znači da je duhanska industrija u potpunosti prevaljivala iznos uvećane trošarinske obveze na kupce. Svakako, potrebno je naglasiti da su se akteri duhanske industrije različito ponašali u različitim vremenskim razdobljima. U određenim momentima pojedini akteri su preuzimali jedan dio novog trošarinskog opterećenja na sebe, dok su već u narednom razdoblju povećavali maloprodajne cijene iznad uvećanja trošarinske tj. ukupne porezne obveze na cigarete. Primjetno je da su neki čak snižavali maloprodajne cijene svojih proizvoda i time postajali cjenovno konkurentniji svjesno umanjujući prinosnu maržu iz koje se jedino generira profit. Određivanje cjenovne strategije i definiranje kanala distribucije je postalo pravo bojno bolje koje je proizvod internih faktora, dugoročne vizije razvitka tržišta, kao i procjene ponašanja konkurencije u svijetlu eksternih faktora, prvenstveno oličenih u dijelu poreznog i carinskog tretmana duhana i duhanskih prerađevina, kao i procjene ponašanja krajnjih potrošača naspram ponuđenog.

Ako se ciljevi politike poreznog tretmana duhana i duhanskih prerađevina u momentu njenog redizajna mogu sažeti u smanjenju količine potrošnje što vodi ka unaprjeđenju razine javnog zdravlja i povećanju prihoda od trošarina i PDV-a na ovu vrstu roba, onda se može ustvrditi da su ciljevi postignuti. Iz raspoloživih podataka se vidi da je potrošnja cigareta konstantno padala po prosječnoj stopi od 6,6% za razdoblje 2008 – 2012. godina. U istom razdoblju, samo prihodi od trošarina su prosječno rasli za 27% godišnje. Potrošači tj. kupci su, u promatranom razdoblju, pokazali visoku razinu neosjetljivosti na konstantna povećanja maloprodajnih cijena što je državi donosilo stabilan rast prihoda po ovom osnovu tako da su prihodi po osnovu trošarina i PDV-a na cigarete prešle razinu od 900 milijuna KM u prethodnoj kalendarskoj godini. Istodobno, bilo je primjetno da je tempo rasta ovih prihoda postajao sve sporiji.

Tijekom posljednjih godinu dana se mogu čuti sve češći apeli aktera duhanske industrije na ispoljene negativne tendencije na tržištu duhanskih prerađevina, dok razloga za potpuno zadovoljstvo, čini se, imaju jedino oni koji su se u međuvremenu uspjeli riješiti sve skuplje pušačke navike.

² Podatak o broju stanovnika predstavlja procjenu Agencije za statistiku BiH od 30.06.2011. godine
Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Najnovija dešavanja na tržištu duhanskih prerađevina

Tržište duhanskih prerađevina, pored zakonodavnog okvira, u dobroj mjeri ovisi o ukupnim ekonomskim kretanjima također. Prema zvaničnim podacima, tijekom prethodnih godina ekonomija Bosne i Hercegovine je realno rasla po skromnim stopama dostižući 2,0%³ u 2011. godini da bi potom pala za 0,2%⁴ u 2012. godini. Prema procjenama Centralne banke BiH, realni BDP je pao za 0,5% tijekom 2012. godine u usporedbi sa pozitivnim rastom od 1% godinu dana ranije⁵. U svakom slučaju, evidentna su negativna kretanja u pogledu visine BDP-a u 2012. godini. Druga polovica godine je presudno utjecala na ovakav ishod. Prema istom izvještaju, prosječna bruto plaća prilagođena za iznos inflacije je pala za 0,5% u usporedbi sa rastom od 0,7% u godini ranije. U proteklih godinu dana došlo je do istodobnog rasta nezaposlenosti kao i pada zaposlenosti što je svakako negativno utjecalo na prosječnu razinu raspoloživog dohotka za podmirenje potreba stanovništva. Podaci za prvi kvartal ne donose ništa dobro što se u potpunosti odrazilo i na tržište duhanskih proizvoda.

Ako se usporedi odnos potrebnog izdvajanja za kupovinu jedne kutije cigareta dnevno po prosječnoj maloprodajnoj cijeni u 2008. godini sa istim pokazateljem za prvi kvartal 2013. godine, može se vidjeti da se ovaj pokazatelj udvostručio tj. porastao je sa razine od oko 6% i dostigao skoro 12%. To praktično znači da je potrebno izdvojiti skoro 1/8 prosječne plaće za kupovinu jedne kutije cigareta dnevno po prosječnoj maloprodajnoj cijeni. Ako tome dodamo i smanjenu razinu isplaćenih plaća usljed porasta nezaposlenosti tj. pada zaposlenosti, onda i ne čudi tako oštar pad potrošnje cigareta mjeren brojem izdanih poreznih markica za njihovo obilježavanje. Taj pad je iznosio skoro 12% samo u 2012. godini dok je godinu dana ranije broj izdanih markica bio manji za 8% u odnosu na 2010. godinu.

To bi moglo navesti na zaključak da je za isti iznos došlo do pada ukupne potrošnje duhana i duhanskih prerađevina što baš i nije tačno. Razliku u potrošnji od oko 11.000 tona duhana⁶ u 2008. godini i potrošnje od oko 8.250 tona duhana samo u vidu cigareta u 2012. godini je dijelom nadomjestio fino rezani duhan koji se prometovao na legalnom, ali i nelegalnom tržištu. Evidentan je rast potrošnje fino rezanog duhana u drugoj polovici 2012. godine koji je kulminirao tijekom prvog kvartala 2013. godine. Samo broj izdanih markica za obilježavanje fino rezanog duhana u prvom kvartalu tekuće godine je veći za 10% u odnosu na ukupan broj izdanih markica tijekom cijele 2012. godine.

Krajnji rezultat promjene svih faktora za razdoblje 2008 – 2013. godina se najbolje vidi na Grafikonu 1. Na njemu je predstavljena distribucija cigareta po cjenovnim grupama gdje se jasno vidi izraženo pomjeranje u desno pri čemu u potpunosti iščezavaju cjenovne grupe na lijevoj strani grafikona. Istodobno, broj izdanih markica vremenom opada tako da se količina markica po cjenovnim grupama kreće u rasponu između 50 i 100 milijuna komada.

³ Agencija za statistiku BiH (www.bhas.ba)

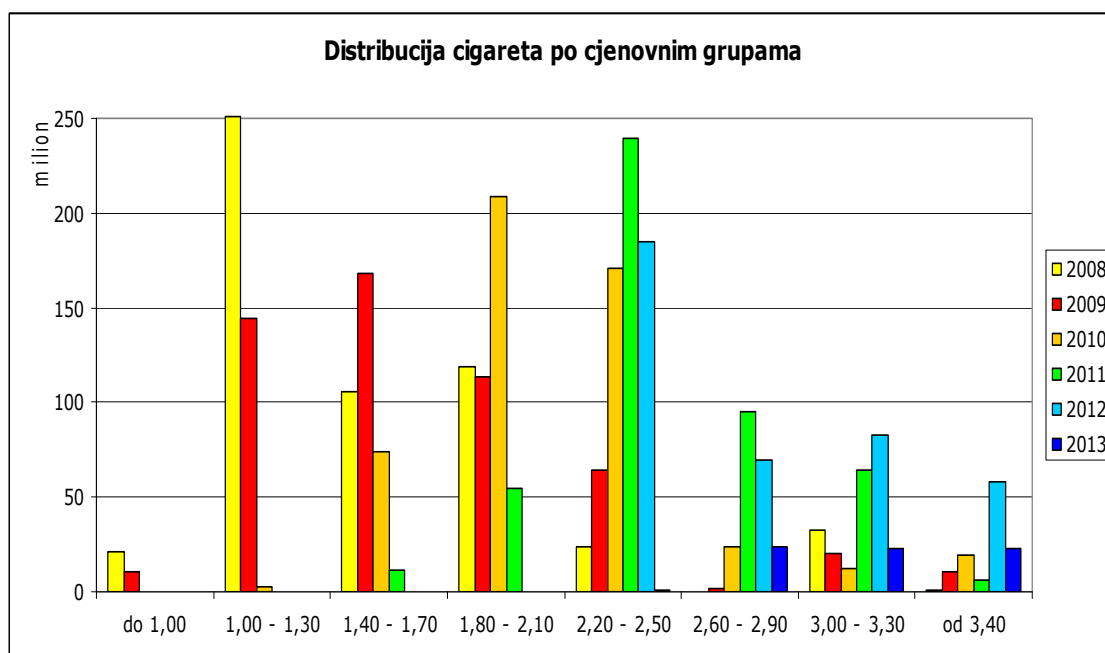
⁴ Makroekonomske projekcije 2014 – 2016; Direkcija za ekonomsko planiranje BiH; mart 2013. godine

⁵ EU Candidate and Pre-Accession Countries – Q1 2013; European Commission, April 2013

⁶ Ako pretpostavimo da 1000 cigareta sadrži 1kg duhana

Grafikon 1. Pregled distribucije cigareta po cjenovnim grupama za razdoblje 2008 – 2013. godina.

Izvor: podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

Istodobno, uvoz robe koja je klasificirana prema važećoj Carinskoj tarifi BiH kao cigaret papir u obliku knjižica ili cjevčica je porastao za preko 3 puta u 2012. godini tako da i ovaj podatak ukazuje na enormno povećanje uporabe fino rezanog duhana koji zamjenjuje potrošnju cigareta kao skupljeg supstituta.

Razlog tome treba potražiti prvenstveno u različitom poreznom tretmanu fino rezanog duhana u odnosu na cigarete prema važećim zakonskim propisima. Naime, na cigarete se obračunava *ad-valorem* trošarinska obveza u visini od 42% maloprodajne cijene, kao i posebna trošarina koja se svake godine uvećava za minimalno 0,15 KM po kutiji cigareta i u 2013. godini iznosi 0,75 KM za pakiranje od 20 cigareta, dok se na fino rezani duhan obračunava samo *ad-valorem* trošarinska obveza od 42% na maloprodajnu cijenu. Na taj način se može zaključiti da se jaz u visini trošarinskog opterećenja između cigareta i fino rezanog duhana povećava svake godine. Isto tako, trošarinski obveznici koji se bave prometom duhana i duhanskih prerađevina određuju različite maloprodajne cijene za pakiranja iste mase fino rezanog duhana, kao i obrnuto, određuju iste maloprodajne cijene za pakiranja različite mase fino rezanog duhana. Upravo zbog toga je veoma teško odrediti koliko je potrošnja ove vrste robe nadomjestila pad u ukupnoj potrošnji duhana, a koliko potencijalno otpada na nelegalnu proizvodnju, promet i uporabu duhana.

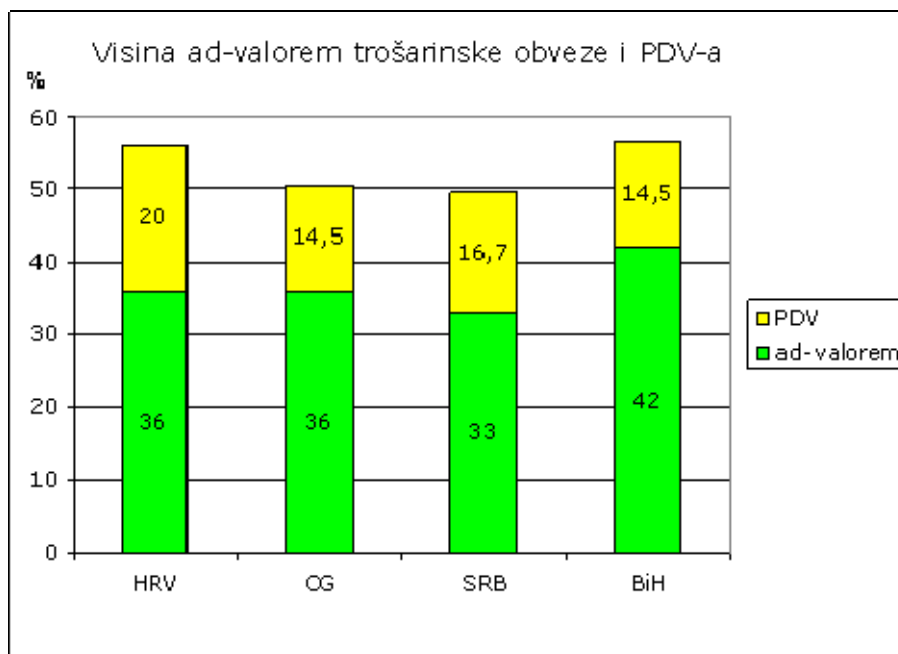
Jedno je sigurno, pad u potrošnji duhana svakako nije toliki koliko iznosi pad u potrošnji cigareta. Za pretpostaviti je da su samo povremeni pušači smanjili potrošnju cigareta, dok su se oni sa manjim dohotkom preorjentirali na jeftiniji supstitut tj. na fino rezani duhan. Ako se pakiranje od 200 grama fino rezanog duhana može nabaviti za cca 10 KM na legalnom tržištu od čega se može napraviti najmanje 200 cigareta, i ako tome dodamo trošak od cca 5 KM za cigaret papir u obliku cjevčica, kao i ostali pribor potreban za pripremu ovog duhana za pušenje, možemo zaključiti da obračunata trošarinska obveza iznosi 4,2 KM. Ako pretpostavimo da 10 kutija cigareta sadrži istu masu duhana, obračunata trošarinska obveza za prosječnu maloprodajnu cijenu cigareta bi iznosila 21 KM tj. 5 puta više nego za fino rezani duhan. To zapravo postaje jedini motiv, cjenovno uzrokovan motiv potrošača za promjenom fokusa od cigareta ka fino rezanom duhanu.

Na ovaj način se derogiraju pozitivni efekti na unaprjeđenje opće razine javnog zdravlja na koji utječe potrošnja i kvalitet duhana posebno ako se tome pridoda i duhan koji se prometuje na nelegalnom tržištu čiji kvalitet ne podliježe kontroli. Isto tako, i fiskalni prihodi od oporezivanja duhanskih prerađevina postaju niži sa rastom potrošnje fino rezanog duhana. Sve ovo utječe i na legitimnu duhansku industriju koja se sastoji i od registriranih proizvođača i prerađivača duhana koji trpe velike štete usljed povećanja obima crnog tržišta. Istodobno, posebno zabrinjava gdje završavaju prihodi od nelegalne proizvodnje duhana, u kakvu svrhu se troše i kakve sve posljedice mogu imati po stabilnost privrednog, ali i sigurnosnog sustava Bosne i Hercegovine. Pri tome, ne treba izgubiti iz vida koliki su troškovi ponovnog uspostavljanja prethodno dostignutog stupnja stabilnosti i sigurnosti, kao i izgubljenog povjerenja građana i međunarodne zajednice. Ovo svakako predstavlja veliki problem i ozbiljnu prijetnju kojoj je potrebno posvetiti daleko više pažnje i efikasnim, interventnim mjerama zaustaviti negativne tendencije koje se vezuju za tržište duhanskim proizvodima.

Uporedni pregled trošarinske politike i njenih efekata u zemljama Europe

Na početku ovog odjeljka potrebno je istaknuti da se pod pojmom 'zemlje Europe' smatraju zemlje okruženja koje još nisu postale članice Europske unije (u daljnjem tekstu: EU) poput Srbije, Crne Gore i Hrvatske (koja postaje punopravna članica EU od 01.07.2013. godine), kao i promatrane zemlje članice EU. Ono što je zajedničko za sve njih je da su intenzivno prilagođavale svoje zakonodavstvo u pogledu trošarinskog tretmana duhanskih prerađevina individualno postavljenim ciljevima kao i propisanim minimalnim standardima u ovoj oblasti na razini EU.

Grafikon 2. Uporedni pregled visine ad-valorem trošarinske obveze i preračunate stope PDV-a na dan 01.01.2013. godine

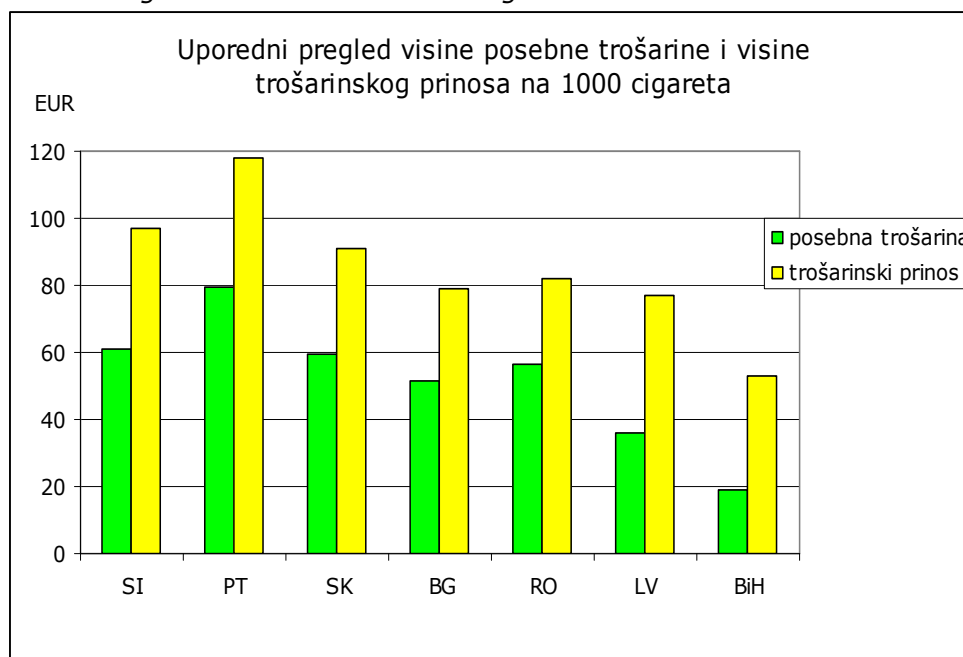

Izvor: važeći zakoni o trošarinama u promatranim zemljama
CRO – Hrvatska, MNE – Crna Gora, SRB – Srbija, BIH – Bosna i Hercegovina

Osnovna razlika između BiH i promatranih zemalja je u visini posebne trošarine na cigarete. U Hrvatskoj ova obveza iznosi oko 1,00 KM po pakiranju cigareta. Minimalna trošarinska obveza iznosi oko 130 KM na 1000 cigareta, što je za 41% više u odnosu na aktuelnu minimalnu trošarinu u BiH. Bitna odlika propisa koji određuje trošarinski tretman cigareta u Hrvatskoj je i taj što je delegirao ovlaštenja Vladi da svake godine utvrđuje i, po potrebi, prilagođava iznos posebne i *ad-valorem* trošarinske obveze na osnovu prosječne ponderirane maloprodajne cijene.

Prema važećoj europskoj direktivi⁷ koja se odnosi na strukturu i stope trošarinske obveze koje se primjenjuju na duhanske prerađevine, struktura trošarinske obveze mora uključiti, pored posebne trošarinske obveze koja se obračunava po jedinici proizvoda, i proporcionalnu obvezu koja se obračunava na maloprodajnu cijenu koja sadrži sve poreze. Porez na promet cigareta ima isti efekat kao i *ad-valorem* trošarinska obveza i ova činjenica se mora uzeti u obzir kada se uspostavlja odnos između posebne trošarinske obveze i ukupnog poreznog opterećenja. U cilju ispravnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta, preporučuje se obvezno uspostavljanje minimalne trošarinske obveze za sve kategorije duhanskih prerađevina. Već ovdje je primjetno da važeći zakonski okvir u Bosni i Hercegovini nema uspostavljenu minimalnu trošarinsku obvezu na fino rezani duhan, kao drugu, najzastupljeniju kategoriju duhanskih prerađevina u strukturi potrošnje. Što se tiče maloprodajnih cijena i razine trošarinskog opterećenja, posebno za cigarete i fino rezani duhan, primjetne su značajne razlike između zemalja članica što može da ugrozi aktivnosti na unutarnjem tržištu. Određen stupanj konvergencije između razina poreznog opterećenja u zemljama članicama trebalo bi da utječe na smanjenje prijevara i krijumčarenja unutar EU.

Grafikon 3. Uporedni pregled visine posebne trošarine i visine trošarinskog prinosa na 1000 cigareta na dan 01.01.2013. godine

Izvor: Excise Duty Table (Part III); DG for Customs and Taxation; January 2013

SI – Slovenija, PT – Portugal, SK – Slovačka, BG – Bugarska, RO – Rumunjska, LV – Latvija, BiH – Bosna i Hercegovina

Stoga je potrebno dopuniti prvu rečenicu u ovom članku i to tako da zakonodavni okvir jedne zemlje koji regulira proizvodnju, promet i potrošnju duhanskih proizvoda dodatno vrši utjecaj i preko svojih granica. Stoga je odgovornost svake vlade da dizajnira svoju legislativu uzimajući u

⁷ Council Directive 2011/64/EU; Official Journal of the European Union L 176/24; published on July 7, 2011
Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo:Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

obzir postojeće modele i najavljene trendove oporezivanja u zemljama okruženja kao i na razini EU.

Na Grafikonu 3 se jasno vidi da je posebna trošarina u Bosni i Hercegovini, i nakon 5 uzastopnih povećanja, duplo manja od visine iste vrste trošarine u Latviji koja ima najmanju posebnu trošarinu od promatranih zemalja EU. Isto tako, visina trošarinskog prinosa po pakiranju cigareta je najviša u Portugalu, potom slijedi Slovenija, i na kraju se nalazi Bosna i Hercegovina sa visinom od oko 2,10 KM.

Po svemu sudeći, zemlje članice EU su prošle put kojim se kreće Bosna i Hercegovina. U mnogima od njih je došlo da oštro pada broja izdanih markica za cigarete kao što se jasno vidi i Tablici 1. Promatrano na razini cijele EU, broj izdanih markica je opao za 18% u razdoblju od 2007. do 2011. godine. U nekim zemljama ovaj pad je bio znatno oštriji tako da je broj izdanih u Latviji pao za 61,2% dok je u Bugarskoj skoro prepolovljen u istom razdoblju.

Tablica 1. Pregled broja izdanih markica za obilježavanje cigareta po odabranim zemljama članicama EU

	2007	2011
Portugal	640.000.000	600.000.000
Bugarska	1.000.000.000	540.000.000
Rumunija	1.900.000.000	1.250.000.000
Latvija	240.000.000	95.000.000

Napomena: Broj markica je zaokružen radi lakšeg uočavanja ispoljenih tendencija

Izvor: Releases for consumption of cigarettes; DG for Customs and Taxation; July 2012

Ako promatramo odnos mase fino rezanog duhana i mase cigareta vidimo da se taj odnos pomjerio sa 10% u 2007. godini na 15% u 2011. godini u korist fino rezanog duhana. Različite zemlje su primjenile različite mjere u cilju stabilizacije tržišta duhanskih proizvoda, kao i očuvanja razine prihoda u mjeri u kojoj je to bilo moguće. Pored mjera fiskalne politike, zemlje članice EU neprestano vode bitku sa nelegalnom proizvodnjom i prodajom duhanskih prerađevina.

Zaključak

Podaci za Bosnu i Hercegovinu o broju izdanih markica za obilježavanje cigareta i fino rezanog duhana iz prvog kvartala 2013. godine ukazuju na još izraženiji nastavak prethodno ispoljenog negativnog trenda. Cjenovna elastičnost potražnje se približila vrijednosti 1⁸ što znači da kupci skoro proporcionalno reagiraju na svaku promjenu cijena sa tendencijom rasta ukoliko ostali faktori ostanu nepromijenjeni. To je svakako našlo svoj odraz i na visinu prikupljenih prihoda. Potrošnja fino rezanog duhana počinje naglo da raste u tekućoj godini, ali taj rast ne prati i porast ukupno prikupljene trošarine na duhanske prerađevine s obzirom na sve veću razliku između visine trošarinske obveze na cigarete i fino rezani duhan. Time se dodatno stimulira potrošnja fino rezanog duhana na račun cigareta. Ako tome dodamo i pojave iz domena nelegalne proizvodnje i prometa duhana, onda ovaj problem postaje još značajniji i zahtijeva hitan, koordiniran odgovor nadležnih institucija na svim razinama vlasti koje su odgovorne za proizvodnju, promet i poreznu regulaciju potrošnje duhana i duhanskih prerađevina. Šteta koju trpi, ionako iscrpljena legitimna duhanska industrija može ostaviti trajne posljedice na njenu profitabilnost i ugroziti njen budući razvitak.

Jedna od mjera je da se koncept najpopularnije maloprodajne cijene cigareta zamijeni prosječnom ponderiranom maloprodajnom cijenom čime bi određivanje minimalne trošarine dobilo više na značaju. Dalje, utvrđivanje minimalne trošarinske obveze u apsolutnom iznosu kako na cigarete

⁸ Elastičnost izračunata prema metodi sredine za prvi kvartal 2013. godine iznosi 0,96

tako i na fino rezani duhan bi bio korak naprijed čime bi se politika oporezivanja duhanskih proizvoda približila važećoj praksi u promatranim zemljama. Samo u Hrvatskoj iznos trošarinske obveze na fino rezani duhan iznosi 95 KM/kg. Ovako postavljena trošarinska obveza se može kombinirati i sa *ad-valorem* trošarinskom obvezom kako bi se destimulirala cjenovno uzrokovana povećana potražnja za ovom kategorijom duhanskih proizvoda. Isto tako, minimalna trošarinska obveza na fino rezani duhan se može staviti u izravnu vezu sa minimalnom trošarinskom obvezom na cigarete čime bi se polakao zatvarao jaz između postojećeg i budućeg trošarinskog opterećenja cigareta i fino rezanog duhana.

Pitanje kvaliteta statističkih podataka o potrošnji fino rezanog duhana je od velike važnosti, a ne zahtijeva značajna financijska ulaganja. Ovo tim prije što je Bosna i Hercegovina, kao potpisnica Okvirne konvencije o prometu duhanskih prerađevina, preuzela i obveze da omogući da se pomogne u utvrđivanju tačke razlikovanja i prati, dokumentuje i kontrolira kretanje duhanskih proizvoda i njihov zakonski status. Prema ovoj Konvenciji, zemlje potpisnice su dužne da prate i prikupljaju podatke o prekograničnoj trgovini duhanskim proizvodima, uključujući i nezakonitu trgovinu, te vrše razmjenu podataka na razini carinskih, poreznih i drugih nadležnih organa, kao i da sprovode i pooštavaju zakonske propise uz odgovarajuće kazne i pravne lijekove usmjerene protiv nezakonite trgovine duhanskim proizvodima, uključujući krivotvorene i švercovane cigarete.

Još jedna od nepoznanica, a koja bi mogla imati značajne reperkusije na tržište cigareta u BiH, je ulazak Hrvatske u EU polovicom godine i posljedice koje će imati taj događaj na tržište cigareta u BiH. Mogući su različiti scenariji, ali će potrošači dati svoju konačnu riječ. Ovo posebno dolazi do izražaja u vremenu izuzetne osjetljivosti potrošača na svaku promjenu maloprodajne cijene.

Konsolidirani izvještaji

(pripremila: Aleksandra Regoje)

Tablica 1. (Konsolidirani izvještaj: JR, Institucije BiH, entiteti)

Preliminarni konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode od neizravnih poreza koje prikuplja Uprava za neizravno oporezivanje na Jedinostveni račun,
- transfere sa Jedinostvenog računa UNO,
- prihode i rashode proračuna institucija Bosne i Hercegovine,
- prihode i rashode proračuna Federacije BiH,
- prihode i rashode proračuna Republike Srpske*

Izvještaj ne uključuje neusklađene prihode prikupljene na JR UNO.

Tablice 2 i 5 (Konsolidirani izvještaji: Opća vlada)

Preliminarni konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode proračuna institucija BiH,
- prihode i rashode proračuna FBiH, županija, općina** i fondova u FBiH,
- prihode i rashode proračuna RS*, općina i fondova u RS,
- prihode i rashode proračuna BD i fondova u BD.

Tablice 3 i 6 (Konsolidirani izvještaji: Središnja vlada)

Preliminarni konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode proračuna institucija BiH,
- prihode i rashode proračuna FBiH i županija,
- prihode i rashode proračuna RS*,
- prihode i rashode proračuna BD.

Tablica 4 i 7 (Konsolidirani izvještaji: BiH institucije, entiteti i BD)

Preliminarni konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode proračuna institucija BiH,
- prihode i rashode proračuna FBiH,
- prihode i rashode proračuna RS*,
- prihode i rashode proračuna BD.

*Obuhvaćeno: (A) proračun Republike i vanproračunska sredstva evidentirana u Glavnoj knjizi trezora RS, (B) ukupno ino-zaduženje za projekte koji se realizuju preko općina i preduzeća, (C) podatke korisnika proračuna Republike koji imaju vlastite bankovne račune (uključujući i neke jedinice za implementaciju ino-projekata formirane pri ministarstvima).

**U izvještaju za 2013. godinu su procijenjeni podaci za Grad Mostar od strane FMF

Preliminarni izvještaj: BIH Institucije, entiteti i JR - 2013

	I	II	III	Ukupno
Ukupni prihodi	434,7	382,4	442,9	1.260,0
Porezi	409,4	348,7	402,9	1.160,9
Izravni porezi	22,7	29,7	53,5	105,9
Porezi na dohodak i dobit	22,0	29,0	52,5	103,5
Porez na imovinu	0,7	0,8	0,9	2,3
Neizravni porezi (neto)	386,7	318,9	349,4	1.054,9
PDV	240,7	210,2	227,6	678,5
Trošarine	112,0	76,4	82,4	270,9
Putarina	20,3	16,8	18,9	55,9
Carine	12,6	14,5	18,9	45,9
Ostali neizravni porezi	1,0	1,0	1,7	3,7
Ostali porezi	0,1	0,0	0,1	0,2
Doprinosi za socijalno osiguranje	0,0	0,0	0,0	0,0
Grantovi od stranih vlada i međ. organizacija	1,4	0,7	1,8	3,9
Neporezni prihodi	23,9	33,0	38,2	95,1
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	0,0	0,0	0,0	0,1
Ukupni rashodi	411,9	400,9	412,2	1.225,0
Tekući rashodi	407,5	397,9	404,8	1.210,3
Bruto plaće i naknade zaposlenih	123,1	124,7	126,4	374,1
Izdaci za materijal i usluge	14,6	24,1	28,3	67,0
Doznake na ime socijalne zaštite	52,6	54,4	53,4	160,4
Izdaci za kamate	4,2	7,1	19,0	30,3
Izdaci po osnovu kamata u inozemstvu	2,3	5,6	10,2	18,0
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	2,0	1,6	8,8	12,3
Subvencije	2,2	2,4	6,0	10,6
Donacije (nerezidentima)	0,0	0,0	0,0	0,0
Transferi drugim proračunskim jedinicama	40,3	42,2	41,5	124,0
Transferi sa JR (BD, žup, opć, fondovi, d.za ceste)	165,4	134,5	121,7	421,6
Drugi rashodi	5,1	8,6	8,5	22,2
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	4,4	3,0	7,4	14,8
Izdaci za nefinancijsku imovinu	4,6	3,3	8,1	16,0
Primici od nefinancijske imovine	0,2	0,2	0,7	1,2
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	27,1	-15,5	38,1	49,7
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (uk. prih. minus uk. rash)	22,8	-18,5	30,7	34,9
Neto financiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	-22,8	18,5	-30,7	-34,9

Tablica 1

Preliminarni izvještaj: Opća vlada - 2013

	Q1
Ukupni prihodi	2.456,7
Porezi	1.258,5
Izravni porezi	235,9
Porezi na dohodak i dobit	205,9
Porezi na plaću i radnu snagu	3,9
Porez na imovinu	26,0
Neizravni porezi	1.011,7
Ostali porezi	10,9
Doprinosi za socijalno osiguranje	930,6
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	6,3
Neporezni prihodi	258,3
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	2,9
Ukupni rashodi	2.470,9
Tekući rashodi	2.431,8
Bruto plaće i naknade zaposlenih	785,8
Izdaci za materijal i usluge	443,9
Doznake na ime socijalne zaštite	1.053,2
Izdaci za kamate	37,5
Izdaci po osnovu kamata u inozemstvu	19,1
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	18,4
Subvencije	32,3
Donacije	0,9
Transferi drugim proračunskim jedinicama	7,6
Drugi rashodi	70,5
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	39,2
Izdaci za nefinancijsku imovinu	44,7
Primici od nefinancijske imovine	5,5
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	24,9
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (ukupni prihodi minus ukupni rashodi)	-14,2
Neto financiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	14,2

Tablica 2

Napomena: Procijenjeni su podaci za Grad Mostar od strane FMF

Preliminarni izvještaj: Središnja vlada - 2013

	Q1
Ukupni prihodi	1.266,4
Porezi	1.113,5
Izravni porezi	187,9
Porezi na dohodak i dobit	177,9
Porezi na plaću i radnu snagu	3,5
Porez na imovinu	6,5
Neizravni porezi	915,0
Ostali porezi	10,6
Doprinosi za socijalno osiguranje	0,0
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	5,0
Neporezni prihodi	146,1
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	1,8
Ukupni rashodi	1.229,9
Tekući rashodi	1.212,6
Bruto plaće i naknade zaposlenih	667,2
Izdaci za materijal i usluge	106,0
Doznake na ime socijalne zaštite	208,9
Izdaci za kamate	32,1
Izdaci po osnovu kamata u inozemstvu	18,5
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	13,6
Subvencije	21,6
Donacije	0,2
Transferi drugim proračunskim jedinicama	132,5
Drugi rashodi	44,1
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	17,3
Izdaci za nefinancijsku imovinu	18,5
Primici od nefinancijske imovine	1,2
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	53,8
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (ukupni prihodi minus ukupni rashodi)	36,5
Neto financiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	-36,5

Tablica 3

Preliminarni izvještaj: BiH institucije, entiteti, BD - 2013

	Q1
Ukupni prihodi	875,6
Porezi	771,1
Izravni porezi	111,9
Porezi na dohodak i dobit	107,4
Porezi na plaću i radnu snagu	1,9
Porez na imovinu	2,5
Neizravni porezi	658,9
Ostali porezi	0,4
Doprinosi za socijalno osiguranje	0,0
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	3,9
Neporezni prihodi	99,5
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	1,2
Ukupni rashodi	836,6
Tekući rashodi	821,9
Bruto plaće i naknade zaposlenih	395,0
Izdaci za materijal i usluge	71,7
Doznake na ime socijalne zaštite	165,9
Izdaci za kamate	30,4
Izdaci po osnovu kamata u inozemstvu	18,0
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	12,4
Subvencije	12,3
Donacije	0,2
Transferi drugim proračunskim jedinicama	124,0
Drugi rashodi	22,2
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	14,8
Izdaci za nefinancijsku imovinu	16,0
Primici od nefinancijske imovine	1,2
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	53,7
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (ukupni prihodi minus ukupni rashodi)	39,0
Neto financiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	-39,0

Tablica 4

Preliminarni izvještaj: Opća vlada – 2012

	Q1	Q2	Q3	Q4	Ukupno
Ukupni prihodi	2.507,7	2.823,1	2.878,9	2.995,9	11.205,6
Porezi	1.271,3	1.435,8	1.537,9	1.506,3	5.751,2
Izravni porezi	233,2	242,4	210,6	232,1	918,2
Porezi na dohodak i dobit	208,1	215,6	184,5	201,7	809,8
Porezi na plaću i radnu snagu	2,6	5,3	3,5	6,0	17,3
Porez na imovinu	22,5	21,6	22,6	24,4	91,1
Neizravni porezi	1.036,0	1.191,7	1.325,3	1.268,3	4.821,2
Ostali porezi	2,1	1,7	2,1	6,0	11,9
Doprinosi za socijalno osiguranje	931,3	1.020,6	1.001,0	1.091,6	4.044,4
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih org.	5,2	11,0	8,2	14,1	38,5
Neporezni prihodi	299,0	354,3	327,5	377,4	1.358,2
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	1,0	1,5	4,3	6,5	13,2
Ukupni rashodi	2.522,8	2.741,5	2.861,4	3.364,4	11.490,1
Tekući rashodi	2.469,7	2.655,8	2.733,4	3.173,8	11.032,6
Bruto plaće i naknade zaposlenih	801,2	808,0	802,2	848,1	3.259,4
Izdaci za materijal i usluge	432,8	503,7	474,4	622,9	2.033,7
Doznake na ime socijalne zaštite	1.043,5	1.066,7	1.108,4	1.162,9	4.381,6
Izdaci za kamate	37,0	59,7	38,8	55,7	191,1
Izdaci po osnovu kamata u inozemstvu	19,3	39,5	20,4	35,7	114,9
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	17,7	20,2	18,5	20,0	76,3
Subvencije	49,3	65,8	123,7	146,9	385,7
Donacije	0,3	3,2	8,2	1,5	13,2
Transferi drugim proračunskim jedinicama	24,8	47,3	45,3	106,2	223,6
Drugi rashodi	80,7	101,4	132,5	229,6	544,2
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	53,2	85,7	128,0	190,6	457,5
Izdaci za nefinancijsku imovinu	60,9	94,0	136,8	205,7	497,4
Primici od nefinancijske imovine	7,7	8,3	8,8	15,1	39,9
Bruto/Neto operativni bilans	38,1	167,3	145,5	-177,9	173,0
Neto pozajmljivanje/zaduživanje	-15,1	81,7	17,5	-368,5	-284,4
Neto financiranje	15,1	-81,7	-17,5	368,5	284,4

Tablica 5

Preliminarni izvještaj: Središnja vlada - 2012

	Q1	Q2	Q3	Q4	Ukupno
Ukupni prihodi	1.326,4	1.534,2	1.591,1	1.582,2	6.033,9
Porezi	1.122,0	1.274,1	1.354,9	1.334,3	5.085,3
Izravni porezi	189,1	194,6	164,8	179,5	727,9
Porezi na dohodak i dobit	180,1	184,6	155,9	169,3	689,9
Porezi na plaću i radnu snagu	2,4	4,5	3,3	5,0	15,2
Porez na imovinu	6,6	5,5	5,5	5,2	22,8
Neizravni porezi	931,4	1.078,3	1.188,5	1.149,3	4.347,5
Ostali porezi	1,5	1,3	1,6	5,5	9,9
Doprinosi za socijalno osiguranje	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih org.	3,7	9,3	3,6	12,8	29,3
Neporezni prihodi	200,3	250,3	231,3	231,4	913,3
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	0,4	0,5	1,4	3,7	5,9
Ukupni rashodi	1.242,6	1.417,4	1.505,4	1.949,1	6.114,5
Tekući rashodi	1.226,3	1.378,3	1.459,2	1.844,3	5.908,0
Bruto plaće i naknade zaposlenih	684,0	683,2	680,1	717,0	2.764,3
Izdaci za materijal i usluge	98,1	144,9	135,1	242,0	620,1
Doznake na ime socijalne zaštite	217,2	216,3	237,6	303,4	974,6
Izdaci za kamate	31,6	52,0	32,1	49,6	165,3
Izdaci po osnovu kamata u inozemstvu	18,8	38,6	19,7	34,5	111,5
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	12,8	13,4	12,4	15,1	53,8
Subvencije	27,0	46,8	98,4	151,8	324,1
Donacije	0,0	2,1	5,8	1,0	8,9
Transferi drugim proračunskim jedinicama	127,8	160,5	185,4	194,6	668,2
Drugi rashodi	40,5	72,5	84,7	184,8	382,5
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	16,3	39,1	46,2	104,8	206,5
Izdaci za nefinancijsku imovinu	17,9	42,1	48,5	117,2	225,7
Primici od nefinancijske imovine	1,5	3,0	2,3	12,4	19,2
Bruto/Neto operativni bilans	100,2	156,0	131,9	-262,1	125,9
Neto pozajmljivanje/zaduživanje	83,9	116,8	85,7	-367,0	-80,6
Neto financiranje	-83,9	-116,8	-85,7	367,0	80,6

Tablica 6

Preliminarni izvještaj: BiH institucije, entiteti, BD – 2012

	Q1	Q2	Q3	Q4	Ukupno
Ukupni prihodi	930,4	1.091,4	1.108,4	1.155,2	4.285,3
Porezi	766,0	882,3	928,7	953,9	3.530,9
Izravni porezi	113,9	109,0	91,7	100,1	414,7
Porezi na dohodak i dobit	110,1	103,8	86,0	94,2	394,1
Porezi na plaću i radnu snagu	1,5	2,2	2,2	2,5	8,4
Porez na imovinu	2,4	3,0	3,5	3,4	12,2
Neizravni porezi	651,3	772,5	836,2	850,8	3.110,8
Ostali porezi	0,7	0,7	0,8	3,0	5,3
Doprinosi za socijalno osiguranje	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih org.	3,5	8,6	3,7	12,4	28,3
Neporezni prihodi	160,9	199,4	175,5	188,0	723,8
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	0,0	1,1	0,4	0,9	2,4
Ukupni rashodi	832,5	964,7	1.044,4	1.381,6	4.223,2
Tekući rashodi	819,7	933,0	1.007,8	1.298,8	4.059,2
Bruto plaće i naknade zaposlenih	414,6	412,1	409,9	419,7	1.656,3
Izdaci za materijal i usluge	60,3	96,7	95,6	170,5	423,0
Doznake na ime socijalne zaštite	174,1	163,4	184,3	235,2	757,0
Izdaci za kamate	30,1	50,5	32,0	47,9	160,5
Izdaci po osnovu kamata u inozemstvu	18,3	37,8	19,2	33,9	109,1
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	11,9	12,7	12,8	14,1	51,4
Subvencije	9,2	29,5	78,1	123,1	240,0
Donacije	0,0	2,1	5,8	1,0	8,9
Transferi drugim proračunskim jedinicama	120,8	150,1	169,0	181,8	621,8
Drugi rashodi	10,6	28,5	33,2	119,5	191,9
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	12,9	31,7	36,6	82,8	163,9
Izdaci za nefinancijsku imovinu	13,9	34,1	38,1	94,3	180,3
Primici od nefinancijske imovine	1,0	2,4	1,4	11,5	16,3
Bruto/Neto operativni bilans	110,7	158,4	100,6	-143,6	226,1
Neto pozajmljivanje/zaduživanje	97,9	126,7	63,9	-226,4	62,1
Neto financiranje	-97,9	-126,7	-63,9	226,4	-62,1

Tablica 7